Spis treści

Słowo wstępne (Lothar Gall) 11

Przedmowa autora 13

Przedmowa autora do wydania zmienionego 15

Nota do tłumaczenia polskiego 17

I. PRZEGLĄD ENCYKLOPEDYCZNY

Wprowadzenie 21

A. Cesarstwo w dobie sporu o inwestyturę 27

1. Cesarstwo i Kościół pod koniec panowania Henryka III 27
   1.1. Henryk III i książęta 27
   1.2. Reforma Kościoła pod przywództwem niemieckiego króla 30
2. Henryk IV 37
   2.1. Regencja cesarzowej Agnieszki 37
   2.2. Papiestwo w okresie małoletniości Henryka IV 39
   2.3. Walki z Sasami 43
   2.4. Henryk IV i Grzegorz VII do spotkania w Canossie w 1077 r. 46
   2.5. Antykról i walka Henryka o samostanowienie 51
   2.6. Walki w Niemczech i w Italii 56
   2.7. Ostatnie lata Henryka IV 60
3. Henryk V 62
   3.1. Lata sukcesów 62
   3.2. Trudności w Rzeszy 67

3.3. Konkordat wormacki 70
3.4. Koniec dynastii salickiej 72

B. Przemiany strukturalne 74
1. Kościół 74
1.1. Papiestwo 74
1.2. Biskupi 78
2. Organizacja Rzeszy 80
2.1. Władza królewska 80
2.2. Pokój ziemski 83
2.3. Szlachta i książęta 84
2.4. Miasta 85
3. Ruchy religijne 87
3.1. Mnisi i kanonicy 87
3.2. Świeccy 89
3.3. Ruch krucjatowy 90
4. Żydzi 91
5. Kształcenie i nauka 92
5.1. Pisma polemiczne 93
5.2. Prawo kanoniczne 95
5.3. Prawo świeckie 96

II. PODSTAWOWE PROBLEMY I KIERUNKI BADAŃ

1. Wydania i krytyka źródeł 101
2. Osoby 106
2.1. Władcy 107
2.2. Papieże 112
2.3. Biskupi 116
2.4. Prozopografia i historia szlachty (Saksonia, Bawaria, Szwabia) 117
3. Wydarzenia i problemy 119
3.1. Symonia – wybory biskupów – inwestytura – regalia . . . 121
3.2. Walka z małżeństwami duchownych 125
3.3. Synod w Sutri w 1046 r. i papieże niemieccy 126
3.4. *Dekret o wyborze papieża* z 1059 r. 128

3.5. *Dictatus papae* Grzegorza VII (DP) 131
3.6. Canossa 1077 r. 132
3.7. Forchheim 1077 r. 136
3.8. Konkordat wormacki 1122 r. 137
3.9. Pokój Boży i pokój ziemski 140
4. Przemiany struktur 141
4.1. Papiestwo 142
4.2. Episkopat 144
4.3. Władza królewska 147
4.4. Książęta i szlachta – tworzenie terytoriów i przemiany strukturalne rodów szlacheckich 155
4.5. Ministeriałowie i powstanie rycerstwa 158
4.6. Miasta 160
4.7. Mnisi i kanonicy 162
4.8. Świeccy 166
4.9. Żydzi 167
4.10. Edukacja i nauka: pisma polemiczne – prawo kanoniczne – prawo świeckie 168
Pisma polemiczne 170
Kanonistyka 172
Prawo świeckie 172
5. XI stulecie jako wiek przełomu lub wręcz rewolucji 173

III. ŹRÓDŁA I LITERATURA

A. Źródła 179
1. Źródła narracyjne 179
1.1. Edycje w ramach „Monumenta Germaniae Historica” . . 179
1.2. Inne wydania 180
1.3. Wydania dwujęzyczne 181
1.4. Źródłoznawstwo 181
2. Dokumenty i regesty 182
3. Listy 182
4. Pisma polemiczne 183
5. Teksty literackie 184
6. Nekrologi 184

B. Literatura 185
1. Podręczniki i monografie 185
1.1. Ogólne 185
1.2. Historia Kościoła i historia papiestwa 185
1.3. Historia regionalna 186
1.4. Historia prawa, ustroju, gospodarki i społeczeństwa 186
1.5. Prace zbiorowe 187
1.6. Reforma Kościoła i spór o inwestyturę – opracowania ogólne 188
1.7. Katalogi wystaw 189
2. Zagadnienia szczegółowe 189
2.1. Ludzie 189
a. Henryk III 189
b. Cesarzowa Agnieszka 190
c. Henryk IV 190
d. Henryk V 192
e. Matylda Toskańska 193
f. Papieże reformatorzy 193
g. Grzegorz VII 194
h. Klemens III, Urban II, Paschalis II i Kalikst II 195
i. Biskupi 196
2.2. Wydarzenia i problemy 197
a. Wybór biskupa, inwestytura i symonia 197
b. Celibat 198
c. Sutri i papieże niemieccy 198
d. Dekret o wyborze papieża 199
e. *Dictatus papae* Grzegorza VII 200
f. Canossa 201
g. Antykról Rudolf ze Szwabii 202
h. Konordat wormacki 202
i. Pokój Boży i pokój ziemski 203
2.3. Struktury 204
a. Papiestwo i kuria 204
b. Episkopat 205
c. Władza królewska 206
d. Książęta i możni 208
e. Ministeriałowie i rycerstwo 210

f. Miasta 211
g. Mnisi 212
h. Kanonicy regularni 213
i. Żydzi 214
k. Edukacja i nauka 214
3. XI wiek jako czas rewolucji 216

Indeks osób 219

Indeks nazw miejscowych 229

Indeks rzeczowy 233